

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24   **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i>	
ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	126
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i>	
ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ	128
<i>Дараган Євген Олександрович</i>	
ВИДИ КОДИФІКАЦІЙНИХ АКТІВ	131
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i>	
ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	134
<i>Лисенко Ангеліна Володимирівна</i>	
НАНОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ	137
<i>Odarii Viktor Vitaliiiovych</i>	
GRAUNDS OF ENFORCEMENT ACTIVITIES	140
<i>Шенцева Ольга Петрівна</i>	
ДІАЛОГ ТА ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ В ІНДУСЬКОМУ ПРАВІ	143

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i>	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК НА ВАЖКИХ РОБОТАХ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	146
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i>	
ЩОДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ ЯК ФОРМИ НЕДЕРЖАВНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО.	149
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i>	
ДИТИНА В ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО	151
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i>	
ВПЛИВ ВІЗАНТІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	155
<i>Любичанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i>	
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АВСТРІЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	158
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i>	
ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВОЛОСНИХ СУДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	160
<i>Artur Lis</i>	
KSIĘGA ELBLĄSKA JAKO ŹRÓDŁO POZNANIA ŚREDNIOWIECZNYCH ZWYCZAJÓW KARNYCH NA ZIEMIACH POLSKICH.	164
<i>Marzena Dyjakowska</i>	
PROCES MICHAŁA PIEKARSKIEGO PRZED SĄDEM SEJMOWYM W 1620 R.	167

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i>	
ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АКТАМИ, ЩО ВИЗНАНІ НЕКОНСТИТУЦІЙНИМИ 172	
<i>Афанасєва Мар'яна Володимирівна</i>	
ПОВОЄННІ ВИБОРИ: ГОЛОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИБОРЦІВ ЗА КОРДОНОМ	175
<i>Mishina Natalia</i>	
LA RÉINTÉGRATION DES ENFANTS DÉPORTÉS LORS DES CONFLITS ARMÉS: UN NOUVEAU CHAMP D'ACTION POUR LES AUTORITÉS LOCALES ET RÉGIONALES.	178
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i>	
МІСЦЕ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЖИТЕЛІВ (ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ) В СИСТЕМІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ МІСЦЕВОЇ (ЛОКАЛЬНОЇ) ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНИ	181

Горяга Оксана Вікторівна
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історія держави і права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ ЯК ФОРМИ НЕДЕРЖАВНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО

Дослідження історії державного і правового життя, судової системи – це важлива складова суспільно-політичного життя нашої держави. В зв'язку з цим звернення до аналізу питань пов'язаних зі становлення судової системи, судового процесу та їх розвитком на українських землях за часів Великого князівства Литовського є актуальним та корисним.

Важливими складовими при здійсненні судового процесу є його гласність, відкритість, яка реалізується через залучення представників громадськості, що є важливою умовою розвитку демократичного суспільства та правової системи.

Звернення до сторінок історії представляє значний інтерес, так як Українська держава має досвід в цій царині, а саме дослідження питань пов'язаних з історією становлення копних судів.

Після входження українських земель в XIV ст. до складу князівства Литовського, судочинство в українських селах здійснювалось копними або громадськими судами.

Копний суд – це суд який здійснювали представники сільської громади. До складу суду обирали копних мужів (суддів) населенням копного округу з членів територіальної громади. Кількість копних мужів коливалась між 10 і 20 чоловіками. Обрані судді мали бути поважними членами громади, що мали довіру її членів та обізнаними у звичаєвому праві.

На думку українського правознавця М. Костицького копні суди сформувались в Україні як державно-правовий інститут саме у XIV ст. Причиною створення цих органів була віддаленість сіл від адміністративних центрів» [1].

В свою чергу, М. Іванішев, який став першим дослідником копних судів, вважає, що копні суди були органами копних організацій, а саме сільських громад [2].

Назва копного суду походить від терміну «копа» – схід громади, який міг збиратись в разі потреби там де було скоєно злочин або в заздалегідь визначеному місці. [3]

При здійсненні копного судочинства спостерігалось застосування норм звичаєвого права.

Отже, копний суд – це суд, де судові справи могли розглядатись самим населенням.

Компетенція копного суду розповсюджувалась на копний округ, що включав всіх мешканців території, що були пов'язані круговою порукою на відстані однієї

литовської милі в різні сторони. Фактично, до копного округу могли входити відразу декілька сіл, що знаходились по сусідству [4].

Копний суд розглядав як цивільні так і кримінальні справи що були скоєні в певному копному окрузі.

Суд міг збиратись на «коповищі» – спеціально визначеному місці, громадою, або на місці скоєння злочину.

Розрізняли стадії копного судочинства, а саме: гаряча копа, велика копа та завита копа [2].

Після виявлення злочину, відразу скликалась “гаряча копа”, яка формувалась із сусідів в кількості до п’ятнадцяти чоловік. Для найшвидшого пошуку злочинця робили обшуки, опитування потерпілих і очевидців по “гарячих слідах”.

«Велика копа» скликалась потерпілим або його родичами для судового розгляду справи. Про час та місце зібрання сповіщалося в усній або письмовій формі на людних місцях. Приймати участь у засіданні копи мали право всі «мужі» копного округу незалежно від віку, станової приналежності та віку, що говорить про існуючу юридичну рівність населення [4].

Крім учасників справи на зібраннях, згідно звичаю, були присутні спостерігачі, або як їх називали – «люди сторонні», присутність яких була обов’язковою. Вони виступали як знавці місцевого права яких запрошували учасники справи для спостереження за ходом судового процесу.

Третя копа – «завита копа», збиралась для виконання вироку.

Згідно норм копного права, злочин розуміли як “шкоду” або збиток, завданий потерпілому. Тому відшкодування збитків потерпілому виступало основною метою правосуддя.

Діяльність копних судів визнавали як самі копники так і пануючі верстви населення, уряд і закон. Вони виносили вироки як про відшкодування збитків, так і присудження до страти та самі займалися їх виконанням. Статут Великого князівства Литовського 1529 року офіційно визнав копу за суд і забезпечував копним суддям рівні права та недоторканість, із суддями урядовими.

Внаслідок посилення централізації Великого князівства Литовського держава починає контролювати копні суди. Саме тоді з’являються представники влади: вижі, возні [4]. З посиленням експлуатації селян і позбавленням їх прав, копне судочинство зазнало змін. В період XIV-XVI ст. копний суд був яскравим прикладом самоврядування української сільської громади.

Список використаних джерел:

1. Костицький М. Відновне правосуддя в контексті правової політики в Україні. *Формування української моделі відновного правосуддя* : матер. Міжнар. конф. (м. Київ, 10–11 лютого 2005 р.). Київ, 2005. С. 21–25.

2. Бойко І., Бедрій М. Правові засади організації та діяльності копних судів на українських землях у XIV–XVI ст. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Boiko_

IY/Pravovi_zasady_orhanizatsii_ta_diialnosti_kopnykh_sudiv_na_ukrainskykh_zemliakh_u_XIV-XVI_st.pdf?

3. Гурбик А. О. Копний суд. *Енциклопедія історії України* : Т. 5: Кон – Кю / ред-кол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України ; Інститут історії України. Київ : В-во «Наукова думка», 2008. 568 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kopnii_Sud

4. Ковальова С. Г. Судоустрій і судочинство на українських землях Великого князівства Литовського : монографія. Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. Петра Могили. 199 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-336-113-0/978-966-336-113-0.pdf>

Ключові слова: копний суд, копа, копні мужі, судочинство, гаряча копа, велика копа, завита копа.

Keywords: a court of law, a cop, men of law, legal proceedings, a hot cop, a big cop, a curled cop.

Єфремова Наталя Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри історії держави і права,

кандидат юридичних наук, доцент

ДИТИНА В ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО

Як відомо, соціальний, а потім і правовий статус дітей у різні історичні епохи обумовлюється відповідним етапом суспільного розвитку, соціально-класовою структурою суспільства, релігійними, культурними й етнічними традиціями, звичаєвими і правовими нормами та іншими складовими елементами життя. Звернення до історії права, традиційно, дозволяє краще зрозуміти і правове становище дитини і саму динаміку розвитку самого уявлення цього явища в суспільстві на різних історичних етапах.

Сьогодні ми можемо стверджувати, що в Київській Русі не існувало доктрини про права дитини. Водночас аналіз джерел права тієї доби демонструє нам факт врегулювання відносин між батьками та дитиною, церквою і дитиною, але переважно у сфері успадкування майна дітьми по смерті батьків.

Аналізуючи джерела права Великого князівства Литовського початку XVI ст., на увагу заслуговує той факт, що компетенції церковного суду неухильно зменшувались. Держава поступово перебирала на себе розгляд таких справ, як справи про злочини проти родини, опіку, заповіт та інші питання, які раніше належали винятково церковному суду. Водночас відбувся і подальший розвиток права, що відображалось у нових правничих актах.

Наприклад, у Судебнику великого князя Казимира IV Ягеллончика (1468) ми зустрічаємо термін «дитина» з віковими уточненнями, у контексті регулювання норм кримінального та кримінально-процесуального права. Так, у ст. 1 Судеб-